

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

Здійснено за фінансовою підтримкою
українсько-польського
СП ТзОВ “Польтрансфер”

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

УДК 551.732+591.524+594.329+595.423+069.01

Наукові записки Державного природознавчого музею НАН України.— Львів, 1997.— Т. 13.— 130 с.

У збірнику вміщено статті з питань зоології, екології, геології та історії музею. Матеріали, наведені в збірнику, відбивають результати наукових досліджень, проведених в останні роки на території заходу України.

Для ґрунтових зоологів, малакологів, ентомологів, іхтіологів, орнітологів, геологів, працівників заповідників, національних парків, природознавчих і краєзнавчих музеїв.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Климишин О.С. (*відповідальний редактор*), Бокотей А.А. (*відповідальний секретар*), Дригант Д.М., Коновалова І.Б., Малиновський А.К., Меламуд В.В., Різун В.Б., Чорнобай Ю.М.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Козловський М.П., Горбань І.М.

*Друкується за постановою вченої ради
Державного природознавчого музею
Національної академії наук України*

ISBN 5-7702-0493-1

© Наукові записки, 1997

Наукове видання

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДПМ НАН УКРАЇНИ**

Том 13

Відповідальний редактор О.С. Климишин

Комп'ютерний набір і верстка І.Г. Бронштейн

Адреса редакції:
290008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
Телефон: (0322) 72-89-17

Rajski A. Autecological-zoogeographical analysis of moss mites (*Acarti, Oribatei*) on the basis of fauna in the Poznan environs. Part.II // *Fragmenta faunistica*. — 1968. — 14, № 12. — P.277-405.

Rajski A. Autecological-zoogeographical analysis of moss mites (*Acarti, Oribatei*) on the basis of fauna in the Poznan environs. Part.III // *Acta zoologica cracoviensia*. — 1970. — 15, № 3. — P.161-258.

Schats H. *Catalogus faunae Austriae. Ein systematischen Verzeichniss aller auf Oesterreichischen Gebiet festgestellten Tierarten. Teil IX i: V. — Ordn.: Oribatei.* — Innsbruck: Ver. d. oster. otk. d. wys., 1983. — 118 p.

Державний природознавчий музей НАН України, Львів

Адреса автора: 290008, Україна, Львів, вул. Театральна, 18, Державний природознавчий музей НАН України, Меламуд Володимир Валентинович, тел.: 72-89-17.

V.V. Melamud

THE SOIL-DWELLING ORIBATEI MITES (ACARIFORMES) OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS FIR-TREE FORESTS

The material was collected in 1980-86. There have been found 169 species. In some fir-tree woods the dominant and subdominant species kernel varies from 31-52% of the *Oribatei* species structure and from 71-87% of the whole numbers, the species structure varies from 9 to 49 species and the numbers from 1000 to 85550 sp. per squar m., where immature stades make up 0-35% of the whole numbers. The majority of *Oribatei* is representet by species with areas, which exceed the European one (56.1% of its whole species structure, the European — 28.4%). The distinctions of *Oribatei* complexes and their morphological, ecological, trophic and hydrophylic groups are examined.

State Museum of Natural History, National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv

Author's address: 290008, Ukraine, Lviv, Teatralna Str., 18, State Museum of Natural History, NASU, Melamud Volodymyr, tel.: 72-89-17

УДК 594.329.22

А.П. Стадниченко, В.М. Градівський

МОЛЮСКИ РОДУ *LITHOGLYPHUS* (GASTROPODA, PESTINIBRANCHIA, LITHOGLYPHIDAE) НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

У водоймах річкових систем заходу України молюски роду *Lithoglyphus* нерідко досягають значного кількісного розвитку і відіграють неабияку роль у кругообігу речовин та енергії в екосистемах. Втім, до останнього часу вони залишаються майже не дослідженими через те, що погляди на систематику цієї групи неодноразово змінювалися і окремі її таксони то підносилися до рангу виду, то зводилися до рівновидності. Причина цього полягає в тому, що малакологи ніяк не могли відшукати ті об'єктивні конкологічні ознаки, користуючись якими можна би було надійно розмежовувати види цього роду. Це спричинилося до того, що з часу першого згадування про анаходження видів роду *Lithoglyphus* у Західній Україні (Wierzejski, 1867) і до наших днів дослідники, маючи справу з цими молюсками, визначали їх переважно як *L. naticoides*. Однак, останнім часом ревізією сучасних видів *Lithoglyphus* (Алексенко, Левина, Старобогатов, 1990), проведеною на великому матеріалі з застосуванням компараторного методу (Старобогатов, Толстикова, 1986), доведено, що у водоймах Східної Європи трапляються 6 самостійних видів цього роду. Отже, виникла нагальна потреба в'ясувати видовий склад, особливості розповсюдження та екологію молюсків цієї групи на західних теренах України. Водночас наголошуємо, що майже до всіх

відомостей про молюсків роду *Lithoglyphus* України, я знаходимо в зоологічній, гідробіологічній паразитологічній літературі минулих часів, ставитися вкрай обережно, оскільки невідомо з якими саме видами їх автори мали справу.

МАТЕРІАЛ І МЕТОДИКА

Опрацьовано конхологічні колекції, зберігаються у фондах Інституту зоології НАН України (Київ), Державного природознавчого музею НА України (Львів), Зоологічного інституту РАН (Санкт-Петербург) і Зоологічного музею Московського державного університету, а також власні збори авторів (понад 320 проб) із водойм басейнів Прип'яті, Західного Бугу, Дністра та Дунаю, здійснені в 1965-94 р.р. У мілководдях матеріал збирали вручну, на більших глибинах — із застосуванням дночерпачки (площа захоплення 1/40 м²). Визначення тварин здійснювали компараторним методом, використовуючи еталони контурів черепашок, люб'язно надані на Я.І. Старобогатовим. При збиранні тварин вручну щільність їх поселення визначали методом площадок. Коли ж молюсків здобували дночерпачкою, враховували, що вловистість її становить близько 70%. Для визначення біомаси матеріал (сирий) зважували на торзійних терезах.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Рід *Lithoglyphus* Hartmann, 1821 об'єднує 2 підроди — *Lithoglyphus* s.str. і *Prasinoglyphus* Alexenko, Levina, Starobogatov, 1990. У Західній Україні він представлений лише номінативним підродом з трьома видами та двома підвидами.

Таблиця для визначення видів і підвидів *Lithoglyphus* s.str.

- 1(9) Завиток високий. Черепашка овально-куляста. Відношення ВЧ/ШЧ* не менше 1.1. Верхівковий кут близький до прямого або гострий (близько 80 градусів).....*Lithoglyphus pyramidatus*
- 1(1) Завиток помірно високий. Черепашка майже куляста. Відношення ВЧ/ШЧ не більше 1.1. Верхівковий кут тупий.
- 1(4) Швидкість зростання твірної кривої значна (визначити компараторним методом!). Завиток дуже низький (висота його складає менше 0.5 висоти устя). Співвідношення ширини передостаннього та останнього обертів без устя менше 0.4 черепашки.....*Lithoglyphus apertus*
- 4(9) Швидкість зростання твірної кривої незначна.
- 1(6) Співвідношення ширини передостаннього та останнього обертів черепашки без устя не менше 0.43. Верхівковий кут не набагато більший за прямий 92-95°. Завиток досить високий, висота його більше 0.4 висоти черепашки.....*Lithoglyphus naticoides naticoides*
- 1(5) Співвідношення ширини передостаннього та останнього обертів черепашки без устя становить 0.39-0.4. Верхівковий кут тупий 110-120°. Завиток нижчий, висота його становить 0.3-0.4 висоти черепашки.....*Lithoglyphus naticoides berolinensis*

Lithoglyphus naticoides naticoides (C.Pfeiffer, 1821)

Черепашка куляста, твердостінна, бруднобілого, білувато-білого або ясносірого кольору, тонко нерівномірно поздовжньо покреслена, слабо блискуча.

* Тут і далі вжито такі скорочення: ВЧ — висота черепашки, ШЧ — ширина черепашки, ВЗ — висота завитка, ВУ — висота устя.

Відношення ВЧ/ШЧ становить в середньому 1-1.1. Завиток утворений 4-5 досить швидко зростаючими обертами. Висота його складає 0.25 висоти черепашки і не перевищує 0.5 висоти устя. Тангент-лінія майже пряма. Верхівковий кут на 2-3° менший від прямого. Часом прямий або тупий (від 92° до 100°). Оберти черепашки досить високі, нерідко східчасті. Шов мілкий. Останній оберт (без устя) ширший від передостаннього приблизно в 2.3 рази. Часом під швом він кутасто зламаний, а під зломом сплющений. Висота його складає близько 2/3 висоти черепашки. Колумелярний одворот широкий (цілком закриває пупок). Устя півкругле або напівяйцевидне. Вільний край його прямий, гострий. Паріето-палатальний кут тупий. Кришечка міцна, дещо втягнута всередину черепашки. ВЧ до 11.2 мм, ШЧ до 10 мм.

Описано за нашими екземплярами з р. Дністра (с. Звенячка та с. Атаки Чернівецької обл.), р. Латориці (м. Мукачеве Закарпатської обл.), р. Ужа (м. Ужгород), р. Горині (Рівненська обл.).

Мінливість полягає у кроку твірної кривої вздовж осі та у відносній висоті завитка. Крім того, їй підпадають вираженість блиску і покресленості поверхні черепашки та форма устя (більше або менше півкругле).

Розповсюдження. Вперше у Західній Україні знайдений Я. Яхно (Jachno, 1870). Трапляється по усій її території, крім передгірської та гірської зони Українських Карпат. Виявлений на Волинському Поліссі (Полянський, 1932; Стадниченко А.П., Стадниченко Ю.А., 1984), в Західноукраїнському Лісостепу (Bakowski, 1892) та на Закарпатті (Стадниченко, 1985).

Екологія. Розповсюджений на рівнинних територіях (до висоти 500 м н.р.м.) як на донних відкладеннях (табл. 1), так і на водних макрофітах (*Butomus umbellatus*, *Potamogeton perfoliatus*, *Polygonum amphibium*, *Heliocharis eupalustris*, *H. acicularis*) на глибині 0.15-1.3 м.

Таблиця 1

Частота зустрічності, щільність поселення та сира біомаса *Lithoglyphus naticoides naticoides* на різних донних відкладеннях

Донні відкладення	Частота зустрічності, %	Щільність поселення, екз/м ²	Біомаса, г/м ²
Глинисті	27.8	35.0	1.25
Галькові та галькові з замулом	11.0	6.5	0.19
Піщано-мулисті	27.8	4749.0	31290.34
Глинисті з замулом	16.7	192.7	3.85
Мулисті	16.7	76.3	1.70

Трапляється переважно при оліготипі (до 0.1 м/с, та мезотипі (0.1-1 м/с) швидкості течії, а іноді і при її політипі. В останньому випадку тварини не зносяться швидкою течією через те, що за допомогою масивної ноги вони міцно утримуються на субстраті (пневматичне приємкування). Витримує солоність води в межах 0.6-3‰ (оптимальна — 1‰). Віддає перевагу водоймам із слабколужним середовищем (рН 7.2-8.1). Оксифільний вид, найбільшої чисельності досягає у мезосапробних і перехідних від них до олігосапробних водоймах. Антропогенне забруднення річок промисловими та комунально- побутовими скидами призвело на заході України впродовж останніх 3-5 десятиліть до зникнення цього виду з багатьох біоценозів. Так, Й. Бонковський (Bakowski, 1892) знаходив його у Дністрі (с. Журавне Львівської обл. та м. Галич Івано-Франківської обл.) та у його притоках (Золота Липа, Стрипа), де за останні 25 років *L. naticoides naticoides* не відмічено. Істотно скоротилася і щільність поселення молюска. Й. Бонковський не наводить цифрових відомостей, але зазначає, що цей молюск численний у Дністрі (у межах

Галичини). Тепер же там, де він ще зберігся, щільність його поселення відносно невелика — 19-89 екз./ (табл. 2).

Щільність поселення та біомаса
Lithoglyphus naticoides naticoides

Водойма		Щільність поселення, екз./м ²	Біомаса, г/м ²
р. Дністер	Заліщики (Т)	19	0.76
	Звеничка (Ч)	26	1.30
	Атаки (Ч)	89	1.78
р. Серет	Микулинці (Т)	2	0.04
	Чортків (Т)	20	0.60
р. Збруч	Підволочиськ (Т)	1115	23.00
р. Гніздечна	Теребовля (Т)	2	0.06
	Сатанів (Х)	57	1.14
р. Гнідава	Луцьк (В)	51	1.53
р. Стир	Зарічне (Р)	5	0.20
р. Случ	Сарни (Р)	5	0.20
р. Горинь	Степань (Р)	149	2.98
	Козли (Р)	399	7.98
	Шубкове (Р)	122	2.44
	Гориньград (Р)	200	4.00
	Тучин (Р)	80	2.13
	Гоща (Р)	120	2.44
р. Латориця	Мукачеве (З)	40	2.40
р. Уж	Ужгород (З)	1	0.02
Канал між р. Уж і Невицьким водосховищем	Оноківці (З)	11	0.33

Примітка. Тут і далі вжито такі скорочення назв областей: Т — Тернопільська, Ч — Чернівецька, В — Волинська, Р — Рівненська, З — Закарпатська, Х — Хмельницька

Залповий скид у Дністер ропи з великим вмістом іонів натрію і калію внаслідок аварії 1983 р. на Стебницькому калійному комбінаті (Львівська обл.) знищив у малакоценози верхньої течії Дністра (нижче уст

Таблиця 2

р. Стрий). Проте в 1985 р. тут де-не-де траплялися вже малочисельні популяції *Lithoglyphus naticoides naticoides*.

Молюск бере участь у життєвих циклах близько 20 видів трематод, марити яких, в основному, є паразитами риб і водоплавних птахів. За участю *L. naticoides naticoides* відбувається розповсюдження серед риб таких небезпечних трематодозів, як сангвінікольоз і апофаліоз. Зустрічність *Sanguinicola* sp. у нього становить понад 30% (Волинське Полісся — 25, Західний Лісостеп — 5%), *Apothalus muchlingi* (Jag.) — 8%. Екстенсивність інвазії *L. naticoides naticoides* паренітами трематод коливається в широких межах (табл. 3), підпадаючи сезонній мінливості.

Таблиця 3

Зараження *Lithoglyphus naticoides naticoides* паренітами *Sanguinicola* sp.

Водойма, населений пункт	n	Статистичні показники	
		$\bar{x} \pm m_x$	σ
р. Горинь, Степань (Р)	47	6.38 ± 3.56	24.41
р. Дністер, Заліщики (Т)	30	16.67 ± 6.86	37.27
р. Серет, Чортків (Т)	25	64.00 ± 9.60	48.00

Lithoglyphus naticoides berolinensis Westerlund, 1886

Черепашка куляста, досить твердостінна, бруднобілого, ясно- або темносірого, сірувато-рогового, ненорогового, жовтувато-сірого кольору, тонко густо нерівномірно поздовжньо покреслена, слабо блискуча. Відношення ВЧ/ШЧ менше 1.1 (переважно 1.02-1.07). Завиток утворений 4-5 швидко зростаючими досить опуклими східчастими обертами. Тангент-лінія пряма. Верхівковий кут тупий (110-120°). Шов відносно глибокий. Останній оберт (без устя) ширший від передостаннього в 2.5 рази.

Під швом він зрідка кутасто зламаний, а під зломом сплющений. Колюмелярний одворот досить широкий (цілком закриває пупок). Колюмелярний край устя зігнутий. Верх його прикритий парієтальною губою, яка заповнює своїм кінцем парієто-палатальний кут. Устя виразно півкругле. Вільний край його прямий, гострий. Парієто-палатальний кут тупий (до 125-127°). Кришечка міцна і децю втягнута всередину черепашки. ВЧ до 7.5 мм, ШЧ до 7 мм.

Описано за екземпляром визначеним як лектотип підвиду (Алексенко, Левина, Старобогатов, 1990) (зберігається під № 1 у Зоологічному інституті РАН), а також за екземплярами з Рейну та Західної Двини (Вітебськ), котрі знаходяться там же.

Мінливість стосується тих же ознак, що і у номінативного підвиду.

Диференціальний діагноз. Від номінативного підвиду відрізняється меншим кроком вздовж осі та нижчим завитком, відношення ВЗ/ВУ у нього менше 0.4. Черепашка у *L. naticoides berolinensis* більша куляста (відношення ВЧ/ШЧ становить у нього 1.02-1.06, а у номінативного підвиду — 1.18-1.24), верхівковий кут більший, ніж у *L. naticoides naticoides*.

Розповсюдження. Підвидове відокремлення *L. naticoides berolinensis* відбулося (Алексенко, Левина, Старобогатов, 1990) у Прибалтиці (басейни Західної Двини, Вісли, Неману) у ріс-вюрмську міжльодовикову епоху. У подальшому він широко розповсюдився по Західній Європі. В Україні його поки що не виявлено, але не виключена можливість знаходження цього молюска на північному заході Волинського Полісся (річки басейну Балтійського моря — Сян, Західний Буг та їх притоки. Тим більше, що в матеріалі з Західного Бугу (с. П'ятничани Львівської обл.), який зберігається у Державному природознавчому

ІНН України (Львів), є екземпляри дуже близькі цього підвиду.

Екологія. Помірно реофільний вид. Живе в числах і їх рукавах, каналах, прибійній зоні озер.

Lithoglyphus pyramidatus Mollendorf, 1873

Черепашка витягнуто-куляста, твердостінна, кулясто-сірого, сірого, ледь зеленкуватого або жовтуватого кольору, грубо нерівномірно поздовжньо шорудена, блискуча (часом глянцева). Відношення ВЧ/ШЧ становить у середньому 1.18-1.24. Завиток плоский, утворений 4 опуклими швидко зростаючими відчастинами обертами. Тангент-лінія пряма. Верхівковий кут гострий (79-88°). Шов досить глибокий. Колюмелярний одворот помірно широкий, втім, він майже прикриває пупок. Колюмелярний край зігнутий. Верхня частина його прикрита парієтальною губою, яка своїм кінцем заповнює парієто-палатальний кут. Устя виразно півкругле або майже півкругле. Вільний край його прямий, гострий. Парієто-палатальний кут тупий (до 105-115°). Кришечка міцна, децю втягнута всередину черепашки. ВЧ до 8.5 мм, ШЧ до 7.6 мм.

Описано за нашими екземплярами з р. Збруч (Підкарпатська Тернопільської обл.).

Мінливість стосується тих самих ознак, якими характеризується поверхня черепашки (забарвлення рогового шару, характер і ступінь шоруденості поверхні та виразність блиску).

Диференціальний діагноз. Від *L. naticoides* відмежовується за таким комплексом ознак: 1) черепашка у нього витягнуто-куляста (ВЧ/ШЧ не менше 1.13) в той час, як у *L. naticoides* вона майже куляста (ВЧ/ШЧ близько до 1); 2) відносна висота завитка значно більша, ніж у *L. naticoides* (у *L. pyramidatus* вона більша, а у *L. naticoides* менша 0.5 висоти

черепашки); 3) верхівковий кут у нього гострий, а у *naticoides* переважно тупий або прямий. Слід пам'ятати про те, що до останнього часу майже у всіх зборах терену України його визначали як *L. fuscus* C. Pfeiffer, 1828.

Розповсюдження. Вперше у Західній Україні (Західне Поділля) цього молюска знайде А. Вежейським (Wierzejski, 1867). Він розповсюджений по всьому регіону, крім гірської зони Карпат. Неодноразово відмічений (Наумова, Ставинська, Игумнова, 1983 та ін.) на Прип'ятському Поліссі (Україна, Беларусь), а на південному заході України — басейні Дунаю (Алексенко, Левина, Старобогатов, 1990).

Екологія. Трапляється в ріпалі великих річок у їх рукавах і стариках (здебільшого у ділянках сповільненим водообміном). Щільність поселення звичайно, невелика — 9-17 екз./м². У нього виявлені партеніти *Sanguinicola* sp. Екстенсивність інвазії — 1.2%.

Lithoglyphus apertus (Kuster, 1852)

Черепашка куляста, дуже твердостінна, ясносірого сірого або зеленкувато-сірого кольору, грубо нерівномірно поздовжньо покреслена, блискуча (частково глянцева). Відношення ВЧ/ШЧ становить у середньому 0.97-1.03. Завиток утворений 5 опуклими дуже швидко зростаючими обертами. Висота його не більша 0.5 висоти устя. Тангент-лінія пряма або майже пряма. Верхівковий кут тупий (108-120°). Шов досить глибокий. Останній оберт (без устя) ширший від передостаннього 2.5 рази. Нерідко під швом він тупо кутасто зламаний. Колюмеллярний одворот дуже широкий (цілком закриває пупок). Колюмеллярний край зігнутий. Верхня частина його прикрита паріетальною губою, яка своїм кінцем заповнює паріето-палатальний кут. Устя косе витягнуто-півкругле. Вільний край його прямий,

гострий. Паріето-палатальний кут тупий (не менше 120°). Кришечка дуже міцна. ВЧ до 12 мм, ШЧ до 11.6 мм.

Описано за екземплярами з Кілійського рукава Дунаю (Вилково Одеської обл.) з Зоологічного інституту РАН і за нашими екземплярами звідти ж із Дністерського лиману (Вілгород-Дністровський Одеської обл.).

Міливість незначна. Стосується тих ознак, що й у попереднього виду. Слід зауважити, що у особин з різних ділянок ареалу дуже відрізняються максимальні абсолютні розміри черепашок. Найбільшою висотою (до 12 мм) відзначаються черепашки з середньої течії Дунаю (Алексенко, Левина, Старобогатов, 1990) в той час, як у пониззі Дністра вони ніколи не сягають таких розмірів.

Диференціальний діагноз. Від *L. naticoides naticoides* відрізняється більшим верхівковим кутом і співвідношенням ширини останнього оберта (без устя) та передостаннього. Від *L. naticoides berolinensis* добре відмежовується за більшою швидкістю зростання твірної кривої. Від *L. pyramidatus* відокремлюється за такими ознаками: 1) меншою відносною висотою завитка, котра у нього не більша 0.5 висоти устя; 2) швидшим зростанням твірної кривої; 3) більшим верхівковим кутом.

Розповсюдження. Трапляється у водоймах середнього та нижнього Дунаю, у пониззі Дністра.

Екологія. Помірно реофільний вид. Поширений у великих річках та водоймах їх додаткової системи, у Дністерському лимані та оз. Сасик, опрієненому дунайськими водами. Щільність поселення його в головному руслі Дністра та Дунаю становить 10-190, в їх рукавах — 10-1100, у лимані — 10-20 екз./м².

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Алексенко Т.А., Левина О.В., Старобогатов Я.И. Род *Lithoglyphus* (Gastropoda, Lithoglyphidae) и его виды в фауне СССР // Вестник зоологии. — 1990. — № 5. — С. 9-15.

- Наумова Л.А., Ставинская А.М., Игумнова Л.В. Видовой состав и особенности биотопического распространения пресноводных моллюсков Припятского Полесья // Моллюски: Систематика, экология и закономерности распространения. — Л.: Наука, 1983. — С. 105-107.
- Полянський Ю.І. Матеріали до пізнання малякофауни західного Полісся // Збірник фізикографічної комісії товариства ім.Т.Г.Шевченка у Львові. — 1932. — Вип. 4-5. — С.83-110.
- Стадниченко А.П. К фауне и экологии пресноводных моллюсков Закарпатья / Деп. в Укр.НИИНТИ 30.09.85, № 2398 Ук-85. — 9 с.
- Стадниченко А.П., Стадниченко Ю.А. К фауне и экологии пресноводных моллюсков (*Gastropoda*, *Bivalvia*) Украинского Полесья // Гидробиол. журн. — 1984. — 20, № 2. — С.36-40.
- Старобогатов Я.И., Толстикова Н.В. Моллюски // История озер СССР. Общие закономерности возникновения и развития озер. Методы изучения истории озер. — Л.: Наука, 1986. — С.156-165.
- Bakowski J. Mięczaki. — Lwów: Muzeum im. Dzieduszyckich, 1892. — 264 s.
- Jachno J. Materiały do fauny malakozoologicznej galicyjskiej. — Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagellońskiego, 1870. — 104 s.
- Wierzejski A. Zapiski z wycieczki podolskiej // Sprawozdania Komisji Fizyograficznej. — 1867. — 1. — S.165-179.
- Житомирський педагогічний інститут
- Адреса авторів: 262008, Україна, м.Житомир, вул. Бердичівська, буд.41, кв.101, Стадниченко Агнеса Полікарпівна, Градівський Володимир М., тел. 22-18-26

A.P. Stadnichenko, V.M. Gradivsky

LITHOGLYPHUS (GASTROPODA, PECTINIBRANCHIA, LITHOGLYPHIDAE) MOLLUSCS OF THE WEST OF UKRAINE

Lithoglyphus genus is represented by three species and two subspecies in the river-net of the West of Ukraine. Among them *Lithoglyphus naticoides* is the most wide-spread on the territory of the whole region, except for pre-

mountainous and mountainous parts of the Ukrainian Carpathians. There is no data about *L. naticoides* *sublineensis* in Ukraine, but its presense in the Baltic Sea river basins (the Western Bug and the Sian, as well as their tributaries) seems quite possible. Everywhere, except for the mountainous part of the Carpathians, *L. naticoides* exists. *L. apertus* is found both in the middle and lower parts of the Danube, and in the lower reaches of the Dniester including its coastal salt lakes.

Each of these taxons is described as for its conchological peculiarities, the most changeable characteristics, area and ecology. The key to this molluscal species and subspecies definition as well as differential diagnoses are given in this article.

Zhytomyr Pedagogical Institute

Authors address: 262008, Ukraine, Zhytomyr, Berdychivska Str., 41/101, Stadnichenko Agnessa, Gradivsky Volodymyr

КОРОТКЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Личинки одноденок (*Ephemeroptera*) як компонент раціону деяких видів риб. — У липні 1995 р. у р. Лімниця в ок. с. Слобода-Рівнянська і ок. м. Калуш Івано-Франківської обл. одним з основних епоживачів личинок одноденок виявився вусач звичайний (*Barbus barbus* L.) (62,3% від загальної кількості всіх знайдених у кишочнику організмів), менш інтенсивно поїдали одноденок окунь звичайний (*Perca fluviatilis* L.) (37,2%), піщур звичайний (*Gobio gobio* L.) (20,6%). У раціоні гольяна звичайного (*Phoxinus phoxinus* L.) переважали представники рядів *Diptera* (47,6%), *Trichoptera* (31,1%). У раціонах риб домінували личинки з родини *Heptageniidae* (*Heptagenia*, *Ecdyonurus*) — 53,7% від загальної кількості виявлених одноденок. Інші родини представлені меншим відсотком: *Oligoneuriidae* (22,5%), *Ephemeridae* (16,4%), *Leptophlebiidae* (5,7%), *Baetidae* (1,7%). У пробках зообентосу в районі досліджень у час збору матеріалу переважали *Heptageniidae* (78,3%), *Oligoneuriidae* (11,2%), *Ephemeridae* (3,7%), *Leptophlebiidae* (3,4%), *Baetidae* (2,8%). — Годуцько Р.Я., Леснік В.В. (Львівський державний університет ім. І. Франка).

З М І С Т

Зоологія і екологія

<i>Karplus' I.J.</i> Additional Description of <i>Folsomia duodecimoculata</i> Martynova, 1973 (<i>Collembola, Isotomidae</i>) from Ukraine	3
<i>Капрусь І.Я.</i> Деякі параметри різноманіття угруповань ногохвісток у корінних і похідних лісах Українських Карпат	8
<i>Меламуд В.В.</i> Панцерні кліщі (<i>Oribatei, Acariformes</i>) ґрунту та підстилки смерекових лісів Українських Карпат	24
<i>Стадниченко А.П., Градівський В.М.</i> Молюски роду <i>Lithoglyphus</i> (<i>Gastropoda, Pectinibranchia, Lithoglyphidae</i>) на Заході України	31
<i>Стадниченко А.П., Киричук Г.Е.</i> Значення особливостей будови порового апарату черепашки для таксономії молюсків надродина <i>Pisidioidea</i>	44
<i>Царик Й.В., Яворський І.П.</i> Гетерогенність популяцій малого ставковика (<i>Lymnaea truncatula</i> Müll., 1774) за щільністю і віковою структурою на пасовищах Передкарпаття та суміжних територій	57
<i>Сверлова Н.В.</i> Деякі зміни у видовому складі наземної малакофауни Львова за останні 100 років	65
<i>Подобівський С.С.</i> Каталог фауни твердокрилих підродин <i>Ernobiinae</i> і <i>Anobiinae</i> (<i>Anobiidae</i>) заходу України	69
<i>Гладунко І.Й., Павлюк Р.С.</i> Живлення струмкової форелі (<i>Salmo trutta</i> m. <i>fario</i> Linnaeus, 1758) у річках Сколівських Бескид	79
<i>Марисова І.В.</i> Скеляр (<i>Monticola saxatilis</i> L.) на заході України	83

<i>Талпош В.С.</i> Черношій норець (<i>Podiceps nigricollis</i> C.L. Brehm) у Тернопільській області України	88
---	----

Геологія

<i>Дригант Д.М., Карпенчук Ю.Р.</i> Стратиграфія кембрійських відкладів Передкарпатського прогину	94
---	----

Сторінки історії музею

<i>Климишин О.С.</i> Етапи розвитку природознавчого музею у Львові	114
--	-----

Короткі повідомлення

<i>Годунько Р.Й., Леснік В.В.</i> Личинки одноденок (<i>Ephemeroptera</i>) як компонент раціону денних видів риб	40
<i>Різун В.Б., Коновалова І.В., Яницький Т.П.</i> Нові місця знахідок червонокнижників видів прямокрилих, твердокрилих і лускокрилих комах (<i>Insecta: Orthoptera, Coleoptera, Lepidoptera</i>)	64
<i>Різун В.Б., Мателешко О.Ю.</i> <i>Parophonus mendax</i> (Rossi, 1790) (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) — новий вид для фауни України	68
<i>Rizun V.B.</i> On study of <i>Carabus (Eucarabus) obsoletus</i> Sturm, 1815 (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) bionomy	82
<i>Сусуловський А.С., Головачов О.В.</i> <i>Chiloplectus</i> Andrassy, 1984 (<i>Nematoda: Plectida</i>) — новий для фауни України рід нематод.	87
<i>Покинъчереда В.Ф.</i> Зимівля рукокрилих на території Кузійського масиву Карпатського біосферного заповідника	124

Скільський І.В., Годованець Б.Й., Бучко В.В., Школьний І.С., Кучінік Л.В. Спостереження рідкісних і нечисленних видів птахів у Чернівецькій області.....	125
---	-----

CONTENTS

Zoology and Ecology

Kaprus' I.J. Additional Description of <i>Folsomia duodecimoculata</i> Martynova, 1973 (<i>Collembola, Isotomidae</i>) from Ukraine.....	3
Kaprus' I.J. Some Parameters of Springtails Communities Diversity in Virgin and Secondary Forests in the Ukrainian Carpathians.....	8
Melamud V.V. The Soil-Dwelling Oribatei Mites, (<i>Acariformes</i>) of the Ukrainian Carpathians Fir-Tree Forests	24
Stadnichenko A.P., Gradvsky V.M. <i>Lithoglyphus</i> (<i>Gastropoda, Pectinibranchia, Lithoglyphidae</i>) Molluscs of the West of Ukraine.....	31
Stadnichenko A.P., Kirichuk G.E. The Importance of Porey's System Structure Peculiarities of Shell for the Taxonomy of the <i>Pisidioidea</i> Molluscs	44
Tsaryk Y.V., Yavorsky I.P. The Density and Age Structure Heterogeneities of <i>Lymnaea truncatula</i> Müll., 1774 Populations on Pastures of Ciscarpathians and Adjoining Territories.....	57
Sverlova N.V. Some Changes in Species Structure of Ground Molluscs of Lviv for the Last 100 Years	65
Podobivsky S.S. Catalogue of Fauna of <i>Ernobiinae</i> and <i>Anobiinae</i> Beetles (<i>Coleoptera, Anobiidae</i>) from the West of Ukraine.....	69

Hladunko I.Y., Pauliuk R. S. Nourishment of Stream Trout (<i>Salmo trutta m. fario</i> Linnæus, 1758) in the Rivers of Skolivski Beskydy Massif.....	79
Marysova I.V. Rock Thrush (<i>Monticola saxatilis</i> L.) in the West of Ukraine	83
Talposh V.S. Black-Necked Grebe (<i>Podiceps nigricollis</i> C.L. Brehm) in the Ternopil Region of the Ukraine.....	88

Geology

Drygant D.M., Karpenchuk Y.R. The Stratigraphy of the Cambrian Deposits in Carpathian Roredeep	94
---	----

Stages of the Museum History

Klymyshyn A.S. Stages of the Development of the Museum of Natural History in Lviv	114
--	-----

Short messages

Hodunko R.Y., Lesnik V.V. Mayflyer (<i>Ephemeroptera</i>) Larvae as Component of Nourishment of Some Fish Species	43
Rizun V.B., Konovalova I.B., Yanytsky T.P. New Localities of Red Data Book Species of Insects (<i>Insecta: Orthoptera, Coleoptera, Lepidoptera</i>).....	64
Rizun V.B., Mateleshko O.Y. <i>Parophonus mendax</i> (Rossi, 1790) (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) — New Species for the Fauna of Ukraine.....	68
Rizun V.B. On study of <i>Carabus (Eucarabus) obsoletus</i> Sturm, 1815 (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) bionomy.....	82
Susulovsky A.S., Golovachov A.V. <i>Chiloplectus</i> Andrassy, 1984 (<i>Nematoda: Plectida</i>) — New Genus of Nematodes for the Fauna of Ukraine.....	87